

JUDr. Leopold Heyrovský,

řádný profesor římského práva na universitě Karlově v Praze, dovrší dne 14. listopadu t. r. 70. rok svého života. S upřímnou radostí pozdravujeme toto jubileum pražské právnické fakulty. Je tak vzácné v naší malé vědecké obci právnické, z níž odešlo tolik vynikajících hlav dříve, než byly splněny všechny sliby tvůrčích sil plně rozvitých. Je však i tak významné, že každý český právník rád se zastaví v mysli u zmíněného data, aby vzdal čest a úctu význačné postavě seniora pražské fakulty právnické.

Nelze v několika řádcích této vzpomínky vystihnouti vědecký profil Heyrovského. Pokusíme se však alespoň připamatovati si, proč Heyrovský srostl tak pevně s celým naším životem právním. Universitní studia Heyrovského spadají do 70. let minulého století. V Praze na nerozdělené ještě universitě byl to asi Esmarch, který skvělými svými výklady dovedl v mladém juristovi rozšíření lásky k historickému studiu. Cesta za dalším studiem vedla Heyrovského do Němec, kde římské právo žilo tehdy ještě v praxi. Byl to především Mnichov, kam vábil význačný zjev profesora Brinze, svérázného badatele dokonale filologicky vyškoleného, budujícího přímo z pramenů rukou stejně obratnou na poli historickém jako dogmatickém učebnici pandekt, dílo i dnes ještě podivuhodné. Později v Berlíně pak byl to Bruns, historik i dog-

matik vynikající, překonávající ve svých četných pracích škodlivé jednostrannosti starší školy historické. Oba tito badatelé vyrostli z krise historické školy, již ona v polovici XIX. století prodělala a z níž vyšla lépe poučena a vyzbrojena k novým úkolům: na jedné straně prohloubila a rozšířila svoje studie ryze historické, připravujíc tak moderní metody historicko-kritického badání, na druhé překlenula propast, zející v důsledku přílišného romanisování mezi teorií a praxí, a zachránila římské právo pro praktický život podle hesla již r. 1856 Iheringem formulovaného »durch das römische Recht über das römische Recht hinaus«. Z tohoto vědeckého prostředí, v němž římské právo stálo uprostřed theoretického i praktického zájmu, vrátil se Heyrovský do vědecky daleko klidnějších poměrů domácích a habilitoval se tu roku 1878 na nerozdělené ještě universitě pražské pro právo římské. Doma ovšem neměl obor tento daleko té praktické životnosti, jako v Němcích. V Rakousku byla vedena ostrá linie mezi obory historickými a praktickými. Než přes tyto poměry nezůstal význam Heyrovského omezen na pole ryze historického badání. Prokázav r. 1881 vysokou úroveň svých historicko-kritických schopností spisem »Über die rechtliche Grundlage der leges contractus« obrátil se k tomu, aby z theoretické znalosti římského práva vytěžil co nejvíce pro praktickou výchovu právnického dorostu českého. Již v letech 1886—88 vydal »Institute římského práva«, první českou systematickou práci v oboru práva soukromého.

Kniha tato zůstala pak ve středu jeho stálé péče. Třetí její vydání vyšlo již podstatně rozšířené s názvem »Dějiny a systém soukromého práva římského«, letošního roku pak bylo dotištěno vydání páté. Každá učebnice je prací, jež má nejvíce kritiků. Po knize takové sáhne vedle studující mládeže, již je předem určena, i odborník, v ní hledá poučení i zástupce oborů příbuzných, učebnice římského práva octne se i v ruce historika starověku nebo středověku a v ruce klasického filologa. Necháme-li o knize Heyrovského mluvit především odborníka, dlužno ji označiti jako dílo mistrovské. Kniha v každém vydání stojí zcela na výši vědy. Co to zna-

mená, pochopí jen ten, kdo ví, jaký rozvoj, ba převrat prodělalo romanistické badání od prvního vydání Institucí do dneška. V době prvního vydání stálo ještě v popředí zájmu právo pandektní. Dnes je to téměř výlučně klasické právo římské, jež ve vzájemném soupeření badatelé němečtí, italští, francouzští a nejnověji i angličtí snaží se odkrýti v plné jeho klasické kráse z pod byzantského i pozdějšího nánosu. Heyrovský i v posledním vydání své učebnice dovedl se vypořádati s výsledky tohoto badání. Co kritické práce autorovy leží často za mnohou na pohled nepatrnou změnou textu knihy! Jako učitel odolal Heyrovský lákavé možnosti výkladu, odkrývajícího hybné síly vývoje právního v různých epochách římského práva. Jde mu především o přesnou formulaci pojmů a třebas nezanedbával stránky historické, klade přece hlavní váhu na stránku dogmaticko-systematickou. Proto radost studentova z knihy té je větší na konci než na počátku studia, neboť začátečníkovi tu není ničím ulehčena obtíž plynoucí z abstraktní povahy jurisprudence. Ten však, kdo se propracoval jejími přísně logickými výklady, odnese si vědění ucelené a spolehlivý základ vši budoucí pojmové práce juristické. Integroující součástí knihy je neobyčejně šťastný výběr pramenů. Heyrovský je si vědom toho, že nepomíjející cena římského práva leží jedině v dokonalém způsobu, jímž římscí klasikové rozhodují jednotlivé případy, a tak má býti jeho učebnice zároveň návodem ke čtení původních textů, umožňujícím vytěžití jich juristický obsah a naučiti tak oné *ars aequi et boni*, jež byla velikým tajemstvím římských právníků. Škoda, že zastaralý náš studijní řád neumožnil Heyrovskému poskytnouti po té stránce nejširšímu kruhu našich právníků to, co zůstávalo vyhraženo úzkému kruhu účastníků jeho exegetických cvičení!

Tak splnil Heyrovský jak nejlépe mohl úkol učitele práv, který nejen že svým žákům podává tu neb onu historickou zvláštnost nebo i jen nahodilost svého oboru, nýbrž je v první řadě pamětliv praktických úkolů, jež na fakultách i historické obory svým zástupcům ukládají. Touto svou prací pak v národě našem nejlépe prokázal nezbytnost historicko-právního studia. S touto učitelskou činností Heyrovského

souvisí těsně další vědecká práce jeho. Intenzivní studium klasického práva římského musilo Heyrovského přivést k centrálnímu problému tohoto práva, k římské *actio* a tím k civilnímu procesu římskému. Od roku 1904 vydal Heyrovský řadu speciálních prací z tohoto oboru, jež jsou vesměs předběžnými studiemi k velikému systematickému dílu, jež po léta zraje k svému ukončení a jehož vydání bude jistě chloubou naší vědy.

Z osobnosti Heyrovského bychom na tomto místě rádi vyzvedli pouze jediný rys, tak charakteristický v dnešní době materialistických zájmů: jeho ideální, žhavou lásku ke všem věcem universitním a tu zas neutuchající a účinný zájem o studentstvo a zejména o mladý dorost vědeckých pracovníků. I v těžkých chvílích nemoci, v níž obdivuhodně silný a jasný duch jeho vítězí nad obtížemi stáří, prvý jeho zájem platil vždy jen a jen našim nejmladším a jejich vědecké práci. S uspokojením může Heyrovský konstatovati, že téměř všichni mladší vědečtí pracovníci, vyšli po převratu z pražské právnické fakulty, věnují se studiu historie práva. Pražská fakulta právnická, vidouc v Heyrovském nejen prostě svého člena, nýbrž přímo kus vlastního svého organismu, počila jej vydáním slavnostního spisu, k němuž přispěli nejen členové fakulty, nýbrž i profesori působící dnes mimo její okruh a hlásící se tak k širokému kruhu jeho žáků. Věříme, že v žácích Heyrovského bude dále žít tento jeho ideální pro vědu a fakultu zanícený duch, dědictví to veliké generace zakladatelů naší obnovené university, jejíž je Heyrovský na fakultě pražské posledním představitelem.

Některé rozdíly soudního řádu platného u nás a na Slovensku.

Napsal Dr. BOHDAN KLINEBERGER.

(Dokončení.)

Uherský soudní řád vychází z právní představy, že odvolací řízení jest obnoveným řízením stolice první, a proto platí stejné zásady jako v řízení před stolicí první; proto